7. Ünite Ölçme ve Değerlendirme

ÜNİTE SONU

Sorular	Konu	Kitap	Süreç bileşeni
1-3	Türk kültürünün yayılış alanı (harita)	s. 222	COĞ.10.7.1 a-b
4-5	Ortak Türk Alfabesi	s. 223	COĞ.10.7.1 b-c
6-8	Millî bayram Nevruz (6-7: 35. haftada sınıfta)	s. 224	COĞ.10.7.1 b-c
9-11	Türk kültür mirası görselleri ve harita	s. 225	COĞ.10.7.1 a-c

Her sorunun örnek cevabı sorunun hemen ardındadır. Kendi cevabını yazmadan cevaba geçme!

Türk kültürünün yayılış alanı

SORU 1-3

Haritayı oku

- Hangi dağlar ana yurdu çevreliyor?
- Hazar Denizi'nin kuzeyi ve güneyi: göç yolları
- Karadeniz, Akdeniz, Hint Okyanusu kıyıları

Ünite sonu — Soru 1

SORU 1

Türk kültürünün yayılış alanı dikkate alındığında, aşağıdaki ülkelerden hangilerinde Türk kültürüne ait unsurların bulunduğunu işaretleyiniz.

Ülke	İşaret	Dayanak (kitaptan)
Azerbaycan	☐	
Bosna Hersek	☐	
İran	☐	
Moğolistan	☐	
İsveç	☐	
Yemen	☐	

Ünite sonu — Soru 1 — Örnek cevap

CEVAP

Türk kültürünün yayılış alanı dikkate alındığında, aşağıdaki ülkelerden hangilerinde Türk kültürüne ait unsurların bulunduğunu işaretleyiniz.

Ülke	İşaret	Dayanak (kitaptan)
Azerbaycan	✓	Bağımsız Türk devleti (s. 206, 216); ortak alfabe toplantısı Bakü'de (s. 223)
Bosna Hersek	✓	Başçarşı Sebili, Saraybosna (s. 202); Mostar, Osmanlı mimarisi (s. 210)
İran	✓	Kaşgay Türkleri (s. 202); Cuma Camii, İsfahan (s. 210, 214); İran Türkleri (s. 206)
Moğolistan	✓	Orhun Yazıtları (s. 212); obo (s. 208); Moğolistan Türkleri (s. 206)
İsveç	—*	Kitap metninde anılmaz; s. 206 haritasında işaret görülmez
Yemen	—*	Kitap metninde anılmaz; s. 206 haritasında işaret görülmez

✓ kitapla desteklenir · —* kitapta dayanak yok, yoruma açık

Ünite sonu — Soru 2

SORU 2

İşaretlediğiniz ülkelerin Türk kültürüne ait somut ya da somut olmayan kültürel miraslarından birini yazınız.

Ünite sonu — Soru 2 — Örnek cevap

CEVAP

İşaretlediğiniz ülkelerin Türk kültürüne ait somut ya da somut olmayan kültürel miraslarından birini yazınız.

Örnek cevap

- Azerbaycan: Nevruz Bayramı, Dede Korkut (Korkut Ata) mirası, minyatür sanatı (s. 217)
- Bosna Hersek: Başçarşı Sebili, Saraybosna (s. 202); Mostar'da Osmanlı mimarisi (s. 210)
- İran: Cuma Camii ve külliyesi, İsfahan (s. 210, 214); Kaşgay Türklerinde yufka ekmek yapımı (s. 202)
- Moğolistan: Orhun Yazıtları, Kültigin Yazıtı (s. 212, 214)

Ünite sonu — Soru 3

SORU 3

Türk kültürünün farklı coğrafi mekânlardan izler taşıyor olması, Türk kültürüne ait unsurlarda ne tür etkiler ortaya çıkarmış olabilir? Açıklayınız.

Ünite sonu — Soru 3 — Örnek cevap

CEVAP

Türk kültürünün farklı coğrafi mekânlardan izler taşıyor olması, Türk kültürüne ait unsurlarda ne tür etkiler ortaya çıkarmış olabilir? Açıklayınız.

Örnek cevap

- Coğrafi koşullara uyum: hem konargöçer hem yerleşik kültür özellikleri (s. 206)
- Farklı kültürlerle etkileşim: Arap, Fars ve Batılı kültürler başta olmak üzere (s. 211)
- Ortak özellikler sürerken yöresel farklar oluşmuştur (s. 213)
- Aynı gelenek farklı ülkelerde kendi kültürel değerleriyle yaşatılır: Nevruz (s. 224)
- Kıyıya yerleşince denizcilik gelişmiştir (s. 206, 211)

Ortak Türk Alfabesi

SORU 4-5

- Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu, 9-11 Eylül tarihlerinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de yapılan toplantıda üzerinde anlaşılan Ortak Türk Alfabesi'ne ilişkin bildiri yayımladı.
- Amaç: Türk halkları arasında iletişimi kolaylaştırma, alfabe ve terminolojide birlik sağlamayı amaçlayan hedefler
- 34 harfli Ortak Türk Alfabesi · Latin temelli (s. 223)
- İlke: Her farklı fonemin tek bir harfe karşılık gelmesi gerektiği ilkesinden hareketle

Ünite sonu — Soru 4

SORU 4

Ortak Türk Alfabesi’nde, Türkiye Türkçesi’nden farklı harfler bulunmasının sebepleri nelerdir?

Ünite sonu — Soru 4 — Örnek cevap

CEVAP

Ortak Türk Alfabesi’nde, Türkiye Türkçesi’nden farklı harfler bulunmasının sebepleri nelerdir?

Örnek cevap

- Türk dillerinin farklı sesleri (fonemleri) vardır; her farklı ses tek bir harfle gösterilmek istenmiştir (s. 223).
- Farklı fonetik özellikler tek bir alfabe çerçevesinde temsil edilmiştir: kapsayıcılık (s. 223).
- Görselde Türkiye Türkçesi alfabesinde olmayan harfler: Ə(Ä), X, Q, Ñ, Ū.
- Amaç: bütün konuşanlar için kolay öğrenilen ve anlaşılır bir alfabe (s. 223).

Ünite sonu — Soru 5

SORU 5

Ortak Türk Alfabesi'yle Türk Devletleri Teşkilatı'na üye ülkelerde dil birlikteliğinin sağlanacak olması, Türk dünyasına kültür aktarımı açısından ne tür kolaylıklar sağlayabilir? Açıklayınız.

Ünite sonu — Soru 5 — Örnek cevap

CEVAP

Ortak Türk Alfabesi'yle Türk Devletleri Teşkilatı'na üye ülkelerde dil birlikteliğinin sağlanacak olması, Türk dünyasına kültür aktarımı açısından ne tür kolaylıklar sağlayabilir? Açıklayınız.

Örnek cevap

- Farklı alfabelerin yarattığı iletişim sorunları azalır (s. 212).
- Kitaplar, destanlar, hikâyeler aynı alfabeyle okunur; edebî miras ortak okunur.
- Alfabe ve terimlerde birlik bilim, eğitim ve kültür etkileşimini kolaylaştırır (s. 216, 223).
- Ortak kültürel miras gelecek nesillere daha kolay aktarılır.

Millî Bayram Nevruz

SORU 6-8

Türkistan'da yaşayan Türklerin, Anadolu Türklerinin ve İranlıların yılbaşı olarak kabul ettikleri “yeni gün” anlamına gelen millî bir bayramdır.

Gece ile gündüzün eşit olduğu 21 Mart tarihinde havalar ısınmaya, karlar erimeye, ağaçlar çiçek açmaya, toprak yeşermeye ve göçmen kuşlar yuvalarına dönmeye başlar. Bu nedenle bu bayram yılbaşı ve diriliş günü olarak da kabul edilir.

Ergenekon Bayramı olarak da isimlendirilen bu bayram çok geniş bir coğrafyada kutlanmaktadır. Nevruz; Yenisey ve Orhun ırmakları çevresinden Altaylara, Hun Türklerinin Avrupa’ya gidişi ile Macaristan’a ve Balkanlara, 800’lü yıllardan itibaren Hazar Denizi'nin güneyinden Anadolu ve Mezopotamya’ya ulaşarak bir gelenek hâline gelmiştir. Nevruz, farklı ülkelerde o ülkelerin kendi kültürel değerleri ile kutlanmaktadır.

Görseller: 10. Sınıf Coğrafya Ders Kitabı, s. 224

Ünite sonu — Soru 8

SORU 8

Nevruz Bayramı’nın dünyanın farklı bölgelerinde kutlanıyor olmasının nedenleri nelerdir? Açıklayınız.

Ünite sonu — Soru 8 — Örnek cevap

CEVAP

Nevruz Bayramı’nın dünyanın farklı bölgelerinde kutlanıyor olmasının nedenleri nelerdir? Açıklayınız.

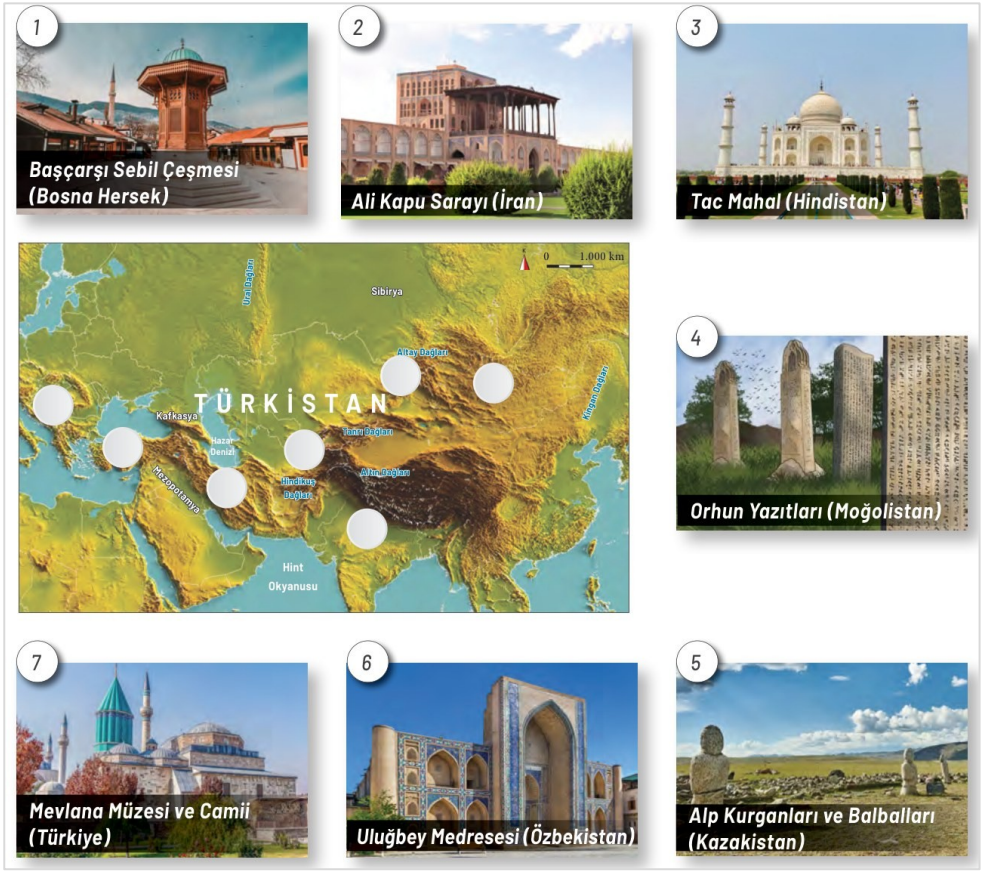
Örnek cevap

- Göçler: Nevruz, Türklerle birlikte Altaylardan Macaristan'a, Balkanlara, Anadolu ve Mezopotamya'ya ulaşmıştır (s. 224).
- Nevruz yılbaşı ve diriliş günüdür: ilkbaharın başlaması, doğanın uyanması (s. 209, 224).
- Türk dünyasının ortak tarihi ve kültürü; gelenek hâlâ sürer (s. 204, 209, 213).
- Komşu halklarla etkileşim: İranlılar da yılbaşı olarak kabul eder (s. 224).

Ünite sonu — Soru 9

SORU 9

Numaralanmış görsellerdeki Türk kültür mirasına ait unsurların hangi coğrafi alanda yer aldığını haritadaki boş bırakılan alanlara yazınız.

Ünite sonu — Soru 9 — Örnek cevap

CEVAP

Numaralanmış görsellerdeki Türk kültür mirasına ait unsurların hangi coğrafi alanda yer aldığını haritadaki boş bırakılan alanlara yazınız.

No	Unsur → alan
1	Başçarşı Sebil Çeşmesi (Bosna Hersek) → Balkanlar
2	Ali Kapu Sarayı (İran) → İran
3	Tac Mahal (Hindistan) → Hindistan
4	Orhun Yazıtları (Moğolistan) → Altay Dağları'nın doğusu (Moğolistan)
5	Alp Kurganları ve Balbalları (Kazakistan) → Türkistan (Altay Dağları'nın batısı)
6	Uluğbey Medresesi (Özbekistan) → Türkistan (güneyi)
7	Mevlana Müzesi ve Camii (Türkiye) → Anadolu

Ünite sonu — Soru 10

SORU 10

Türk kültür ve medeniyetinin çok geniş bir coğrafyaya yayılmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.

Ünite sonu — Soru 10 — Örnek cevap

CEVAP

Türk kültür ve medeniyetinin çok geniş bir coğrafyaya yayılmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.

Örnek cevap

- Türkistan'ın kuraklaşması, doğal kaynakların yetersizliği, artan nüfus (s. 204)
- Boylar arası çatışmalar; Çin ve Moğollarla yaşanan çatışmalar (s. 204)
- Konargöçer yaşam: bozkıra benzeyen geniş otlakların tercih edilmesi (s. 204, 207)
- Göç ve ticaret yolları üzerinde olma; farklı kültürlerle etkileşim (s. 206)
- Devletler kurulması; İslamiyet'in kabulü ve Hoca Ahmet Yesevi'nin öğrencileri (s. 204, 210)

Ünite sonu — Soru 11

SORU 11

Görsellerdeki kültürel miras unsurlarından hangileri konargöçer Türk kültürü dönemine, hangileri Türk-İslam kültürü dönemine aittir?

No	Kültürel miras unsuru	Konargöçer	Türk-İslam
1	Başçarşı Sebil Çeşmesi (Bosna Hersek)	☐	☐
2	Ali Kapu Sarayı (İran)	☐	☐
3	Tac Mahal (Hindistan)	☐	☐
4	Orhun Yazıtları (Moğolistan)	☐	☐
5	Alp Kurganları ve Balbalları (Kazakistan)	☐	☐
6	Uluğbey Medresesi (Özbekistan)	☐	☐
7	Mevlana Müzesi ve Camii (Türkiye)	☐	☐

Ünite sonu — Soru 11 — Örnek cevap

CEVAP

Görsellerdeki kültürel miras unsurlarından hangileri konargöçer Türk kültürü dönemine, hangileri Türk-İslam kültürü dönemine aittir?

Konargöçer Türk kültürü dönemi

- 4 · Orhun Yazıtları: 8. yüzyıl Göktürk dönemi (s. 212)
- 5 · Alp kurganları ve balballar: kurgan ve balbal geleneği (s. 208)

Türk-İslam kültürü dönemi

- 1 · Başçarşı Sebil Çeşmesi*
- 2 · Ali Kapu Sarayı*
- 3 · Tac Mahal: Babürler dönemi (s. 214)
- 6 · Uluğbey Medresesi*
- 7 · Mevlana Müzesi ve Camii*

* Yapı kitap metninde anlatılmaz: dönem ataması genel kabul gören bilgi (cami, medrese, çeşme, saray: yerleşik Türk-İslam mimarisi, s. 210).

Kaynaklar ve Haklar

KAYNAKÇA

Ders kitabı. Coğrafya 10. Sınıf Ders Kitabı (Ortaöğretim), 2026-2027 baskısı. **Yazarlar:** Alper Soyatlar, Bülent Akça, Mehmet Ekici, Yıldıray Türkmen. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No 10141 · Ders Kitapları Dizisi No 2174 · ISBN 978-975-11-8921-9. Slaytlardaki “Kitap s. …” etiketleri bu baskının sayfalarıdır.

Öğretim programı ve etkinlikler. Coğrafya dersi öğretim programı (2026 nüshası): Talim ve Terbiye Kurulunun 23.05.2024 tarihli ve 20 sayılı kararıyla kabul edilen, 13.05.2026 tarihli ve 53 sayılı kararıyla güncellenen program.

Haklar ve lisans. Ders kitabından alınan metin, soru ve görsellerin hakları Millî Eğitim Bakanlığına aittir; eğitim ve öğretim amacıyla, kaynak gösterilerek alıntılanmıştır (5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 34). Sunumun tasarımı, ders akışı, etkinlik kurgusu, örnek cevaplar ve öğretmen notları okulapp.org'un özgün katkısıdır; yalnız bu katkılar CC BY 4.0 lisansıyla paylaşılır. Resmî bir Bakanlık materyali değildir.